

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

**ФЕЙКИ В МЕДІА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ
В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ 2022 РОКУ)**

Кваліфікаційна робота
студентки 4 курсу, групи ЛЖ-42,
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти,
спеціальності 061 «Журналістика»
Сосой Єлизавети Віталіївни

Науковий керівник:
Блажеєвська Юлія Миколаївна,
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Обґрунтування терміну «фейк».....	5
1.2. Фейк як інструмент маніпуляції.....	9
1.3 Явище «фейк» у соціальних медіа: Facebook, Viber, Instagram.....	18
Висновки до розділу.....	31
РОЗДІЛ II. ПРИКЛАДИ ФЕЙКІВ У ЗМІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ ЗА 2022 РІК	
2.1. Особливості публікацій засобів масової інформації під час війни.....	32
2.2 «Швидкі фейки» у соціальних мережах: причини і наслідки.....	38
2.3 Новини із Telegram як новий вид фейку.....	42
2.4 Приклади фейків з Telegram каналу	44
Висновки до розділу	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність роботи. Засоби масової інформації, особливо соціальні медіа, стали основним джерелом інформації для більшості людей. Проте, це також відкриває двері для дезінформації та фейків, які можуть швидко поширюватись і впливати на громадську думку. Дослідження фейків у засобах масової інформації допомагають розуміти механізми поширення, ідентифікувати та виявляти дезінформацію та розробляти стратегії для зменшення її впливу.

Фейки у засобах масової інформації можуть впливати на політичні процеси, вибори та довіру до державних установ. Широке розповсюдження дезінформації може створювати розколи в суспільстві та спричиняти неправильні рішення на основі неправдивих фактів. ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, політичному розборі та прийнятті рішень. Проте, поширення фейків і маніпуляцій в цих засобах може спотворювати образ подій, політичних процесів та діяльності осіб. Це створює загрозу для демократичних процесів і може призвести до неправильного вибору на основі неправдивої інформації. Дослідження фейків і маніпуляцій допомагають розкрити ці прояви та забезпечують більш об'єктивну основу для прийняття рішень. Отже, дослідження фейків і маніпуляцій у засобах масової інформації мають велике значення для забезпечення достовірної інформації, захисту демократії, громадського здоров'я та медіа-ландшафту. Вони сприяють розвитку критичного мислення, забезпечують правильне сприйняття інформації та підвищують нашу здатність розрізнати фейки від правди.

Мета дослідження полягає в розпізнаванні фейків та маніпуляцій, і виявленні їх основних характеристик. Згідно з метою постає необхідність в розв'язанні наступних завдань:

- необхідно визначити теоретичні межі поняття «фейк»;
- розглянути фейк як інструмент маніпуляцій;

- проаналізувати конкретні приклади фейкових новин

Об'єктом роботи виступають публікації фейкових та маніпулятивних статей у ЗМІ.

Предметом дослідження є вплив і наслідки публікацій ЗМІ під час війни в Україні, в яких була використана неправдива інформація.

У роботі були використані наступні **методи дослідження**:

- метод аналізу – для обґрунтування теоретичних понять у роботі, задля коректного продовження дослідження;
- соціальний аналіз – вивчення розповсюдження та вплив фейків у соціальних мережах, аналіз мережі поширення інформації;

Хронологічні межі дослідження. У роботі досліджені хронологічні межі 2022 року, а саме з початку повномасштабного вторгнення на територію України.

Структура роботи зумовлена поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел

РОЗДІЛ I

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Обґрунтування терміну «фейк»

Фейк (англ. fake) в науковому контексті можна визначити як неправдиву або вигадану інформацію, що намагається подати себе як правдиву. Фейк може приймати різні форми, включаючи фальшиві новини, маніпулятивні фотографії, вигадані наукові дослідження, шахрайські схеми та інші способи маніпулювання інформацією [2]

У науковому дискурсі фейк є серйозним питанням, оскільки він загрожує об'єктивності, достовірності та довірі до наукових висновків. Фейк може спотворювати наукові дані, подавати недостовірну інформацію про результати досліджень або навіть вигадувати факти, що не мають наукового підґрунтя.

Збільшення кількості інформаційних каналів не тільки не забезпечило прозорість та точність даних, як очікувалося, але й стало фактором множинного зростання брехні. Якщо в традиційних засобах масової інформації минулого періоду новини ретельно перевірялися на достовірність, і сумнівні не публікувалися (оскільки завжди були "виправлення", спричинені ідеологією), то сьогодні фейк – це виключення, що свідчить про непрофесіоналізм або нечесність його творця, а брехня стала цим творцем, методом формування інформаційного простору. Тому на феномен фейків і фейкових новин в сучасній науці приділяється так багато дослідницької уваги. Нині практики засобів масової інформації часто кажуть, що владі та суспільству потрібно не так багато правди, скільки інформації, яка схожа на правду, але насправді не є нею. Такі тенденції у розвитку медіа призводять до того, що "журналістика фактів" займається "авторитетною журналістикою", а також "журналістикою думок" і навіть "журналістикою вражень". Це свідчить про широке поширення фейків. [5]

Коли метою публікації та поширення новин є лише привернення уваги читачів, з'являється велика кількість неправдивої інформації. Фальшивий матеріал може відволікти аудиторію від дійсно важливого повідомлення; фейкові новини в Інтернеті слугують для збільшення популярності (а ефективним у цьому випадку є "чорний" PR) або заробітку: чутки про відомих людей швидко поширюються, коментуються, репостяться, що збільшує популярність ресурсу та генерує прибуток. [3]

Маніпулятивний вплив характеризується наступними стійкими показниками: він здійснюється цілеспрямовано і таємно; містить алгоритми програмування як мислення, сприйняття, так і поведінки об'єкта; включає методи і прийоми, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований тиск на психіку, другу сигнальну систему та складові свідомості об'єкта впливу. Інформаційні потоки руйнуються у масову свідомість, позбавляють споживача засобів масової інформації можливості активно (критично) їх обробляти, залишаючи йому лише пасивну роль, яка є передумовою для пропагандистського впливу. [15]

На тему інформаційних фейків проведено багато досліджень, зокрема Почепцовим Георгієм, [1] доктором філологічних наук та заслуженим журналістом України. Одна з його робіт під назвою «Смислові та інформаційні війни» [2] має гарні, обґрунтовані дослідження. Ця стаття відноситься до досліджень нової форми боротьби за інформаційну перевагу в цифрову епоху. Інформаційні війни визначаються як конфлікти, в яких беруть участь різні суб'єкти з метою маніпулювання інформацією та впливу на громадську думку, зокрема за допомогою масових засобів комунікації, соціальних медіа та Інтернету.

Робота Почепцова у сфері сучасних інформаційних війн зосереджена на вивченні та аналізі таких явищ, як дезінформація, фейкові новини, маніпуляція інформацією та інші форми маніпулятивної комунікації. Він досліджує методи, стратегії та технології, які використовуються в інформаційних війнах, а також їх вплив на суспільство, політику, економіку та інші сфери.

Одним з ключових аспектів роботи Почепцова є вивчення ролі соціальних медіа в інформаційних війнах. Він досліджує, як соціальні мережі та платформи використовуються для поширення дезінформації, формування громадської думки та маніпуляції інформацією. Також він вивчає методи аналізу і виявлення фейкових новин та дезінформації в онлайн-середовищі.

Основні аспекти його роботи включають:

- Дослідження архітектури дезінформації: Почепцов досліджує, які інформаційні мережі і структури використовуються для поширення дезінформації. Він аналізує, як великі та малі медіаорганізації, інформаційні агентства, соціальні мережі та інші платформи співпрацюють або конкурують між собою для розповсюдження дезінформації.

- Виявлення і трасування дезінформації: журналіст розробляє методи та алгоритми для виявлення дезінформаційних кампаній і трасування походження відповідних матеріалів. Це включає аналіз вірусних повідомлень, поширення мемів та вивчення розповсюдження дезінформаційних змістів серед різних аудиторій. [12]

- Взаємодія зі соціальними медіа та платформами: автор співпрацює зі соціальними медіа платформами та технологічними компаніями, щоб розробити ефективні методи фільтрації дезінформації та боротьби з маніпуляцією інформацією. Це може включати розробку нових алгоритмів ранжування, покращення систем виявлення ботів та штучного інтелекту для виявлення фейків.

- Політичний аналіз та вплив: Одним з напрямків досліджень Почепцова є аналіз політичних аспектів сучасних інформаційних війн. Він вивчає, як дезінформація та фейкові новини впливають на політичні процеси, вибори та громадську думку. Він також аналізує стратегії впливу, які використовуються для маніпулювання політичними настроями та розколу суспільства.

- Застосування у практичних сферах: Результати досліджень Почепцова застосовуються у практичних сферах, таких як медіа, політика та кібербезпека. Це включає розробку курсів та тренінгів з медійної грамотності, поради для

журналістів та політиків щодо виявлення та протидії дезінформації, а також розробку нових технологій та інструментів для підвищення кібербезпеки.

Робота Почепцова у сфері сучасних інформаційних війн має значний вплив на розуміння та боротьбу з дезінформацією і фейковими новинами. Його дослідження спрямовані на розробку стратегій протидії інформаційним війнам та сприяють покращенню медійної грамотності та кібербезпеки.

Фейк є феноменом інформаційного середовища, який тісно пов'язаний з іншим (навіть більш глобальним) явищем - шоу-цивілізацією, яка моделює реальність через створення віртуальної реальності в електронних медіа та Інтернеті. Швидкість і візуальна чіткість певного "зображення" з точки зору новинних вражень важливіші для аудиторії, ніж звичайна вербальна (текстова) інформація. В цьому випадку, в поєднанні "зображення + текст" та "зображення + звук", вага самого зображення. Маніпулятивна інформація формується не тільки за рахунок "протиставлення епістемологічній правді"[2], але й за рахунок швидкості введення текстового повідомлення. Журналіст не тільки представляє новину, але в певному сенсі коментує і пояснює її. Залежно від своїх цілей, він може надати громадськості різноманітні, включаючи провокативні точки зору, щоб спонукати до дискусії, створювати контрастність тощо. Сучасні технології створюють нові можливості для створення фейків, таких як фотомонтаж, генерування віртуальних зображень та відео, що можуть бути майже не відрізнені від реальних. [5]

Фейки могли б бути просто ігровими творіннями або жартами, якби вони не стали ефективною інформаційною зброєю, використовуваною Росією проти українського народу під час війни. Головна мета фейкових повідомлень у цьому контексті - посіяти сумніви і переконати аудиторію у правдивості неправдивих повідомлень. Вони використовуються для дезінформації, пропаганди власних поглядів, політики або позицій, спровокування агресії, похитнення позиції людей та викликання паніки. Їх мета полягає в зміні думки аудиторії, спонуканні до певних дій, залученні уваги та переконанні аудиторії за допомогою вигаданих фактів. У результаті, фейки стають потужним

інструментом впливу, що використовується для маніпулювання і зміни громадської думки. [8]

Фейки під час війни можуть включати розповсюдження неправдивих звітів про військові події, фальшиві фотографії та відеозаписи, вигадані свідчення та інші форми маніпуляції інформацією. Ці фейки можуть бути створені як сторонами конфлікту, так і залученими сторонами, що намагаються вплинути на хід війни або вплинути на думку громадськості.

Наприклад, фейкові новини про злочини або жорстокість противника можуть викликати агресію та ненависть відносно опонентів. Фейкові звіти про успіхи або поразки військових операцій можуть вплинути на мораль військових чи громадськість загалом. Також фейки можуть використовуватись для створення образу непередбачуваності та паніки серед противника.

З метою протидії фейкам під час війни важливо розвивати критичне мислення, перевіряти джерела інформації, а також сприяти доступу до об'єктивних та достовірних джерел новин. Також необхідно залучати до цього процесу медіаорганізації, журналістів, дослідників та громадськість, щоб спільними зусиллями зменшити вплив фейків на суспільство під час конфліктів. [8]

1.2 Фейк як інструмент маніпуляції

У сучасному світі, де ми оточені потоком інформації з різних джерел, маніпуляція у засобах масової інформації стала значущою темою. Цей процес використання різних методів та стратегій для впливу на громадську думку та переконання широкої аудиторії має серйозні наслідки для суспільства. Маніпуляція у засобах масової інформації полягає в умисному використанні різних засобів комунікації, таких як телебачення, радіо, газети, інтернет-портали та соціальні медіа, з метою керування переконаннями та поведінкою аудиторії. Основними характеристиками маніпуляції у засобах масової інформації є підбір інформації, спотворення фактів, емоційний вплив, фреймінг

та використання психологічних методів. Підбір інформації також є одним із ключових елементів маніпуляції. Маніпулятори вибирають певну інформацію або факти, які підтверджують їхні цілі, ігноруючи ту, яка суперечить їхньому наративу. Це створює однобічне уявлення про події та спотворює реальність. [18]

Спотворення фактів є ще одним поширеним методом маніпуляції. Маніпулятори можуть навмисно перекручувати факти, використовувати неповну інформацію або створювати фейкові новини з метою вплинути на сприйняття аудиторії та формування її думки. Медіа часто можуть використовувати емоційно заряджені заголовки, фотографії або відеоматеріали, щоб викликати певні почуття у глядачів або читачів. Це може впливати на їхнє розуміння подій та сприйняття інформації. Фреймінг, або ракурс, в якому представляється інформація, також відіграє важливу роль у маніпуляції. Вибір певного фрейму може змінити спосіб сприйняття подій і впливати на думки та переконання аудиторії. Маніпулятори намагаються вибрати фрейми, які сприяють досягненню їхніх цілей або спотворюють реальність. Використання психологічних методів, таких як соціальне підтвердження, авторитетність джерела, страх втрати або соціальна пристосованість, також є поширеним в маніпуляції. Ці методи використовуються для створення певних стереотипів, формування уявлень або переконань у масовій аудиторії. [28]

Наслідки маніпуляції у засобах масової інформації можуть бути серйозними. Вона може призводити до спотворення об'єктивної реальності, маніпулювання громадською думкою, збільшення конфліктів та поділів у суспільстві. Люди можуть бути ошукані та підвладні впливу недостовірної інформації, що може мати негативний вплив на їхнє розуміння світу та прийняття рішень. [3]

Медійна маніпуляція може бути використана з різними цілями, такими як політичні маніпуляції для здобуття підтримки або дискредитації опонентів, економічні маніпуляції для підвищення продажів або впливу на фінансові

ринки, соціальні маніпуляції для формування певних стереотипів та упереджень.

Основними інструментами медійної маніпуляції є використання підроблених або вигаданих фактів, викривлення інформації, маніпуляція емоціями та створення напруження, створення маніпулятивних заголовків та поширення неперевірених чуток. [14]

Розглянемо загальні принципи маніпуляції у засобах масової інформації більш детально:

- Емоційний вплив: Медійні канали використовуються для створення емоційного зворотного зв'язку з аудиторією. Це може включати виклик сильних емоцій, таких як страх, обурення, радість або симпатію, залежно від того, яку реакцію хочуть викликати в громадськості. Додатково, використання візуальних засобів, таких як фотографії або відеоматеріали, може сильно впливати на емоційну реакцію аудиторії. Певні кадри або образи можуть викликати страх, сумнів, гнів, захоплення чи співчуття. Використання таких засобів може суттєво змінити сприйняття подій та створити певну емоційну атмосферу. Ще один з методів емоційного впливу - використання емоційно заряджених слів та фраз. Через вибір конкретних слів, які мають емоційне забарвлення, медійні засоби можуть стимулювати певні емоції у аудиторії. Наприклад, використання слова "жахливий" замість "поганий" має на меті викликати почуття страху та тривоги. Такі емоційно заряджені слова та фрази можуть значно впливати на сприйняття та реакцію аудиторії. Крім того, медіа можуть використовувати персональні історії або приклади, які стимулюють емоційну реакцію у глядачів або читачів. Історії про людські страждання, перемоги або небезпеку можуть викликати сильні емоції та спонукати до співчуття, підтримки або страху. Це впливає на сприйняття інформації та формування думок. Важливо розуміти, що емоційний вплив у масових медіа може бути як позитивним, так і негативним. Він може використовуватись для мобілізації громадської підтримки, поширення свідомості про соціальні проблеми або створення сприятливої атмосфери для зміни в суспільстві. Однак,

він також може бути зловживаним для впливу на наші погляди, маніпуляції нашими емоціями та формування неправдивих або перекручених переконань. [26]

- Вибіркова інформація: Маніпулятивні засоби масової інформації можуть використовувати вибірку інформацію, подаючи лише ту частину фактів або подій, яка підтримує певну позицію або думку. Це може призводити до спотворення уявлень та одностороннього розуміння подій. Вибіркова інформація є одним з найпоширеніших методів маніпуляції у засобах масової інформації. Вона полягає у відборі та представленні лише певної частини інформації, яка сприяє досягненню певної мети або впливає на думки та переконання аудиторії. [24]

Один з аспектів вибіркової інформації - це акцентування уваги на певних подіях, фактах чи становищах, тоді як інші аспекти, які можуть бути несприятливими або протирічати певному повідомленню, приховуються або мінімізуються. Наприклад, у політичному контексті, журналісти можуть вибрати певні факти або цитати, які підтверджують певну позицію або думку, ігноруючи інші аргументи або протилежні думки. [2]

Другий аспект - це використання контексту та перекручення інформації. Медійні засоби можуть вибирати такий контекст або формулювання, яке сприяє досягненню бажаного ефекту. Наприклад, використання заголовків, які мають сенсаційну або провокаційну форму, може спотворити суть повідомлення та спричинити емоційну реакцію у читачів. [3]

Третій аспект - це використання статистичних даних або досліджень з обмеженим охопленням. Медійні засоби можуть цитувати лише певні статистичні дані або використовувати дослідження, які не представляють повну картину. Це може призвести до спотворення реальності і створення спотворених уявлень у громадськості.

Четвертий аспект - це використання експертних думок або авторитетів. Медійні засоби можуть навмисно використовувати думки та коментарі лише певних експертів або авторитетів, які підтримують певну позицію або думку.

Це може створювати враження, що думка цих експертів є єдиним правильним підходом.

Вибіркова інформація є потужним інструментом маніпуляції, оскільки вона може впливати на уявлення та думки людей, спотворюючи реальність і створюючи спотворені уявлення про події та явища. Розуміння цього процесу допомагає нам розвивати критичне мислення та вміння аналізувати інформацію з різних джерел, щоб уникнути попадання під вплив маніпуляції. [34]

- Маніпулятивні заголовки: Заголовки в медійних матеріалах можуть бути сформульовані таким чином, щоб привернути увагу аудиторії та викликати певні емоції. Вони можуть бути надмірно сенсаційними, зловмисними або злочинними, що має на меті залучити більше читачів або глядачів. Маніпулятивні заголовки є одним з ефективних методів маніпуляції у засобах масової інформації. Вони мають за мету привернути увагу читача, спровокувати його емоції та залучити до читання статті або новини. Часто ці заголовки містять елементи сенсаційності, провокації, великих заяв або контроверсійних тверджень.

- Головна мета маніпулятивних заголовків - залучити читача і спонукати його до читання матеріалу, незалежно від об'єктивності або достовірності самої інформації. Це може створювати ефект шоку, зацікавленості або обурення, що привертає увагу та викликає емоційну реакцію у читачів.

- Маніпулятивні заголовки часто використовуються для залучення більшої кількості читачів та генерації вищих рейтингів перегляду, що впливає на прибутковість видавців і рекламодавців. Оскільки заголовок є першим елементом, який бачить читач, він використовується для створення враження та спотворення реальності, навіть якщо сама стаття або новина не містить такого сенсаційного змісту. [15]

Часто маніпулятивні заголовки можуть бути перебільшеними, спотвореними або навіть неправдивими. Їх мета - викликати емоційну реакцію у читачів та впливати на їхні переконання і думки. Незалежно від об'єктивності

самої інформації, маніпулятивний заголовок може суттєво вплинути на сприйняття та розуміння читачем подальшого матеріалу.

Розуміння ролі та впливу маніпулятивних заголовків допомагає розвивати критичне мислення та здатність аналізувати інформацію з обережністю. Важливо бути свідомими того, що заголовок сам по собі не є повноцінною інформацією і не варто піддаватись емоційному впливу, не провівши аналізу самої статті або новини. [27]

- Використання психологічних механізмів: Медійні засоби можуть використовувати психологічні механізми, такі як соціальна підтримка або авторитетність, для переконання аудиторії у правильності або неправильності певної інформації. Використання експертів, знаменитостей або людей з високим соціальним статусом може зміцнити переконання аудиторії.

- Використання психологічних механізмів є одним з ефективних способів маніпуляції у засобах масової інформації. Розуміння психологічних принципів дозволяє медійним засобам впливати на емоційний стан та раціональне мислення людей з метою формування певних уявлень, думок або поведінки.

- Один з таких механізмів - це використання емоційного впливу. Медійні засоби можуть навмисно створювати ситуації, що викликають сильні емоції, такі як страх, обурення, радість або захоплення. Вони можуть підсилювати існуючі емоції або спровокувати нові, щоб впливати на переконання та поведінку людей. Наприклад, надмірне використання жахливих заголовків або зображення насильства може створювати враження загрози або невпевненості, що впливає на реакцію та поведінку глядачів. [5]

Ще один психологічний механізм - це використання соціального тиску і групової динаміки. Медійні засоби можуть створювати враження, що певна думка або дія підтримується більшістю або впливовими особами. Вони можуть використовувати експертів, відомих особистостей або групові норми, щоб переконати людей приймати певну точку зору або вчиняти певні

дії. Наприклад, заява "Всі роблять це" може спонукати людей до наслідування певної поведінки, навіть якщо вона може бути неправильною або небезпечною.

Крім того, використання психологічних механізмів маніпуляції може включати створення ілюзії авторитетності та об'єктивності. Медійні засоби можуть навмисно використовувати джерела, які здаються авторитетними, незалежними або науково підтвердженими, але фактично мають свої обмеження або приховують певну інформацію. Це може призводити до прийняття неправдивих або спотворених даних як достовірних, що впливає на формування уявлень та думок людей. [28]

Використання психологічних механізмів маніпуляції у засобах масової інформації є складним процесом, який вимагає розуміння психологічних принципів та впливу на людську свідомість. Це може мати значний вплив на думки, переконання та поведінку громадськості. Тому важливо розвивати критичне мислення, аналізувати інформацію з різних джерел і бути усвідомленими щодо можливих способів маніпуляції, щоб приймати обґрунтовані та свідомі рішення.

- Повторення: Медійні канали можуть використовувати стратегію повторення, щоб закріпити певні ідеї або думки в свідомості аудиторії. Чим частіше людина почує певне повідомлення або думку, тим більше вона його запам'ятає і може прийняти як істину. Повторення є одним з ефективних маніпулятивних засобів у засобах масової інформації. Цей механізм ґрунтується на принципі, що часте повторення певної інформації може впливати на сприйняття та уявлення людей про певний факт, подію чи погляд.

Повторення створює враження, що певна інформація є важливою, широко відомою або підтвердженою, навіть якщо вона не є такою насправді. Цей прийом може використовуватися для посилення певної думки, переконання або погляду, а також для формування асоціацій між ідеєю і певними значущими словами або символами. [30]

Повторення може мати різні форми в засобах масової інформації. Один з найпоширеніших способів - це повторення слів, фраз або слоганів у заголовках,

підзаголовках або тексті статей. Це привертає увагу та закріплює певну інформацію в свідомості читачів або глядачів. Крім того, повторення може використовуватися в аудіовізуальних засобах масової інформації, таких як телевізійні або радіо реклами, де повторення певних слів або фраз може збільшувати їх запам'ятовуваність та вплив. [21]

Ефективність повторення полягає в тому, що воно працює на безсвідомому рівні сприйняття людини. Повторення створює враження, що певна інформація є надійною, правдивою або популярною. Це може призводити до формування стійких уявлень, переконань або стереотипів у масовій аудиторії, що впливає на їхнє мислення та поведінку.

Однак важливо бути усвідомленим та критично оцінювати інформацію, що повторюється. Часте повторення не означає автоматичну правдивість або достовірність інформації. Ретельний аналіз, пошук інших джерел і перевірка фактів є важливими кроками у формуванні об'єктивного розуміння та уникненні психологічної маніпуляції. [5]

- Маніпуляція інформаційним шумом: Великий обсяг інформації, яку ми зустрічаємо в медіа, може призвести до виникнення інформаційного шуму. Це може ускладнити відстеження правдивості повідомлень та перевірку фактів, що використовуються у маніпулятивних цілях.

Маніпуляція інформаційним шумом є одним зі способів маніпулювання у засобах масової інформації. Інформаційний шум відноситься до надмірного потоку інформації, який заважає чіткому сприйняттю та розумінню суті певної події або повідомлення.

Маніпулятори використовують інформаційний шум, щоб змішати факти з дезінформацією, неперевіреними чутками або незначними подробицями, тим самим затемнюючи або спотворюючи головне повідомлення. Це створює плутанину, невизначеність та суперечливість, що можуть призвести до збентеження та нерозуміння у масовій аудиторії.

Один з прикладів використання інформаційного шуму - це переповнення медійного простору багатьма різними новинами, подіями та темами одночасно.

Це може створювати враження, що важливі події або проблеми зникають серед безлічі інших, менш значущих новин. Це може відвернути увагу глядачів або читачів від суттєвих подій та приховати певну інформацію. [13]

Іншим прикладом є використання інформаційного шуму шляхом заповнення медійного простору різноманітними думками, коментарями та точками зору. Це може створювати враження, що існує широкий спектр думок і позицій на певну тему, навіть якщо деякі з них є менш значущими або неперевіреними. Це може призвести до розпорошення уваги та збентеження у масовій аудиторії, ускладнюючи процес формування чіткого розуміння. Метою маніпуляції інформаційним шумом є збурити увагу, створити нерозуміння та заплутаність, щоб контролювати або спотворити сприйняття отримуваної інформації. Це може мати великий вплив на думки, переконання та поведінку людей, оскільки вони можуть стати більш схильними до прийняття неперевірених тверджень або забути про важливі факти. [2]

Отже, маніпуляція інформаційним шумом є потужним інструментом в руках медіа та інших сторін, які бажають впливати на громадську думку та переконання. Розуміння цього явища та критичне сприйняття інформації можуть допомогти уникнути маніпулятивних впливів та забезпечити об'єктивне розуміння навколишнього світу. [21]

Підводячи підсумки, маніпуляція через фейки відбувається за допомогою розповсюдження неперевіреної, неправдивої або спотвореної інформації, що створює враження правдивості та надійності. Це може бути зроблено через медійні канали, соціальні мережі, веб-сайти або інші джерела інформації. Метою такої маніпуляції є вплив на переконання, думки та поведінку аудиторії.

Фейки можуть мати різноманітні форми, включаючи фальшиві новини, спотворені факти, маніпулювання фотографіями або відео, підроблені експертні думки або свідчення. Їх ціль - створити враження об'єктивності та достовірності, щоб переконати аудиторію в певному погляді або збурити їх емоції. Фейки можуть бути розповсюджені швидко через соціальні мережі та стати вірогідними з кожним перепостиранням або шером.

Маніпуляція через фейки є потужним інструментом контролю над інформаційним простором. Вона може використовуватись для політичної пропаганди, впливу на громадську думку, розпалювання конфліктів або спотворення фактів. Це ставить під загрозу демократичні процеси, свободу слова та незалежність медіа. Щоб захиститися від маніпуляції через фейки, важливо розвивати критичне мислення та навички медійної грамотності.

1.3 Явище «фейк» у соціальних медіа: Facebook, Viber, Instagram

Фейк у соціальних медіа є поширеним явищем, яке становить серйозну загрозу для достовірності інформації та впливу на громадську думку. Соціальні медіа надають широку платформу для швидкого поширення інформації, але водночас ця швидкість і доступність створюють сприятливі умови для поширення фейків.

Фейк у соціальних медіа може мати різноманітні форми, включаючи фальшиві новини, спотворені факти, підроблені фотографії або відео, маніпулювання заголовками та емоційними зверненнями. Часто фейки створюються з метою викликати емоційну реакцію, посіяти розбрат та конфлікт, або спотворити погляди та переконання аудиторії. [11]

Існує кілька причин, чому фейки успішно поширюються в соціальних медіа. По-перше, соціальні мережі мають велику активну користувачську базу, що сприяє швидкому поширенню інформації через репости та шері. По-друге, алгоритми соціальних медіа сприяють формуванню "фільтрованих бульбашок", де користувачі більше піддаються впливу інформації, яка відповідає їхнім вподобанням та переконанням. Це створює сприятливе середовище для поширення фейків, які підтверджують чи посилюють існуючі переконання.

Фейки в соціальних медіа можуть мати серйозні наслідки. Вони можуть впливати на політичні процеси, провокувати конфлікти, порушувати громадський спокій, спотворювати образи та дискредитувати особи або організації. Крім того, фейки можуть позначитися на здоров'ї громадськості,

наприклад, шляхом поширення неправдивої медичної інформації або закликів до небезпечних дій. [15]

Для боротьби з фейками у соціальних медіа необхідна спільна дія користувачів, платформ, журналістів та урядових органів. Важливо сприяти медійній грамотності, виховувати критичне мислення та навички перевірки достовірності інформації. Користувачі повинні бути уважними до джерел інформації, перевіряти їхню достовірність та шукати різноманітні джерела підтвердження. Платформи соціальних медіа повинні вдосконалювати алгоритми виявлення фейків, співпрацювати з факт-чекерами та забезпечувати прозорість у показі та поширенні інформації.

Маніпулятивні фейки у соціальних медіа вимагають уважності та критичного мислення з боку користувачів. Тільки шляхом свідомого відношення до інформації та підтримки достовірних джерел можна зменшити вплив маніпулятивних фейків і зберегти інформаційну довіру та демократичні процеси.

Крім медійної грамотності та перевірки достовірності інформації, важливо також звертати увагу на контекст і мотивації за поширенням фейків у соціальних медіа. За часів швидкого поширення інформації в мережі, особливо важливо ретельно перевіряти джерела, визначати, хто стоїть за інформаційними повідомленнями і які можуть бути їхні мотивації. Часто фейки створюються з метою впливу на громадську думку, політичну агітацію, заробітку на рекламі або просто для вигадування сенсаційних історій. [3]

Окрім цього, важливо розвивати критичне мислення та здатність аналізувати інформацію. Критичне мислення допоможе виявляти непослідовності, логічні прогалини та приховані маніпуляції, що можуть бути присутніми в медійних повідомленнях. Здатність аналізувати інформацію включає в себе перевірку фактів, переконання в достовірності джерел та виявлення потенційних прихованих інтересів

Нарешті, важливо підтримувати проактивний підхід до боротьби з фейками у соціальних медіа. Користувачі можуть сприяти виявленню та

розповсюдженню правдивої інформації шляхом виявлення фейків, повідомленням про них адміністраторам платформ, взаємодією з факт-чекерськими організаціями та широким поширенням достовірних джерел інформації серед своїх контактів. [15]

У підсумку, фейки у соціальних медіа є серйозною проблемою, що впливає на інформаційну довіру та демократичні процеси. Для боротьби з цією проблемою необхідно поєднати зусилля користувачів, платформ, журналістів та урядових органів. Медійна грамотність, критичне мислення, перевірка достовірності інформації, а також підтримка правдивих джерел є ключовими факторами для зменшення впливу маніпулятивних фейків і забезпечення здорового інформаційного середовища.

Необхідно також залучати соціальні медіа-платформи до відповідальності за поширення фейків. Вони мають розробляти і впроваджувати сувору політику проти поширення недостовірної та маніпулятивної інформації, а також співпрацювати з факт-чекерськими організаціями та науковими дослідниками для виявлення інформаційних кампаній маніпуляції. [1]

Загалом, боротьба з фейками у соціальних медіа вимагає комплексного підходу, який включає освіту, технології, медійну грамотність, правові регуляції та спільну відповідальність усіх учасників, починаючи від користувачів і закінчуючи платформами та урядовими органами. Тільки шляхом спільних зусиль ми зможемо побороти цю проблему і забезпечити достовірну інформацію в соціальних медіа.

Також важливо розвивати критичне мислення серед користувачів соціальних медіа. Навчання людей розрізняти фейкову інформацію від правдивої і розвивати навички перевірки фактів є необхідним кроком. Люди повинні бути усвідомлені про те, що фейки можуть бути шкідливі, впливати на їхні думки, вчинки та суспільство в цілому. [20]

Поширення освіти і медійної грамотності повинно стати пріоритетом в суспільстві. Ініціативи, спрямовані на навчання людей критичному мисленню,

перевірці джерел, розумінню медійних прийомів маніпуляції, можуть допомогти зробити споживачів інформації більш усвідомленими.

Додатково, важливо створити прозорість і відкритість в роботі соціальних медіа-платформ. Користувачі повинні мати доступ до алгоритмів розповсюдження контенту та механізмів фільтрації, щоб бути впевненими, що їхні новинні стрічки не контролюються однобокою або прихованою агендою. Транспарентність допоможе побудувати довіру між платформами і їхніми користувачами.

Нарешті, законодавчі органи повинні активніше реагувати на проблему фейків у соціальних медіа. Розробка та впровадження відповідних законів та політик, які обмежують поширення фейків та накладають відповідальність на їх авторів, є важливим кроком у боротьбі з цією проблемою.

В цілому, боротьба з фейками в соціальних медіа вимагає комплексного підходу, який включає освіту, технологічні зміни, прозорість та регуляцію. Тільки через спільні зусилля всіх сторін - користувачів, платформ, уряду і суспільства загалом - ми зможемо забезпечити достовірну та надійну інформацію в соціальних медіа і зменшити вплив маніпуляцій та фейків на суспільство. [15]

Поки що наше суспільство продовжує справлятися з викликами, пов'язаними з поширенням фейків у соціальних медіа. Швидкість, з якою інформація поширюється, і широкий доступ до платформ створюють сприятливе середовище для поширення фейкової інформації. Однак, насамперед, кожен індивід повинен прийняти відповідальність за свої дії та споживати інформацію з розумінням.

Важливо навчитися критично оцінювати інформацію, звертати увагу на джерела, перевіряти факти та шукати незалежні джерела інформації. Крім того, ми повинні бути уважними до своїх власних емоцій та реакцій на інформацію, оскільки фейкова інформація може бути створена з метою викликати певні емоції і маніпулювати нами.

Соціальні медіа-платформи також мають відігравати важливу роль у боротьбі з фейками. Вони повинні приділяти увагу розробці технологій та алгоритмів, які допоможуть ідентифікувати та відфільтрувати фейкову інформацію. Підтримка функцій, які дозволяють користувачам легко повідомляти про фейкову інформацію, також є важливим кроком. [25]

Нарешті, співпраця між урядом, громадськістю і соціальними медіа-платформами є важливою для розробки ефективних стратегій у боротьбі з фейками. Встановлення стандартів, регуляція та спільні ініціативи можуть забезпечити більш безпечне та надійне медійне середовище для всіх користувачів.

Загалом, боротьба з фейковою інформацією у соціальних медіа – це складне завдання, яке вимагає усвідомленості, освіти та спільних зусиль.

Тільки тоді ми зможемо забезпечити доступ до достовірної інформації і зменшити негативний вплив фейків на наше суспільство.

Крім ролі індивідуальної свідомості та відповідальності, медійні компанії та соціальні медіа-платформи мають велику відповідальність у боротьбі з фейків. Вони повинні активно працювати над вдосконаленням своїх алгоритмів та систем фільтрації, щоб ефективно виявляти та видаляти фейкову інформацію. Застосування штучного інтелекту та машинного навчання може значно полегшити цей процес. [23]

Також важливо забезпечити прозорість та незалежність в процесі розгортання інформації. Розкриття алгоритмів, за якими працюють соціальні медіа-платформи, дозволить користувачам краще розуміти, як їхні новинні стрічки формуються, і зробити свідомий вибір стосовно інформації, яку вони споживають.

Крім того, надзвичайно важливо підтримувати розвиток медійної грамотності та критичного мислення серед користувачів. Інформаційна грамотність допомагає людям розрізняти достовірну інформацію від фейкової, а критичне мислення дозволяє аналізувати та оцінювати інформацію з різних джерел. [7]

Однак, ефективна боротьба з фейками у соціальних медіа потребує не тільки індивідуальних та корпоративних зусиль, але й підтримки від уряду та законодавчих органів. Розробка та впровадження відповідних законів та нормативних актів може сприяти зменшенню поширення фейків і карати тих, хто намагається маніпулювати через них.

Усі ці кроки в сукупності можуть допомогти змінити ставлення до фейків у соціальних медіа та зробити наше суспільство більш інформованим, об'єктивним та розуміючим. Це вимагає спільних зусиль та залучення всіх зацікавлених сторін - користувачів, медійних компаній, соціальних медіа-платформ, уряду та громадськості.

Окрім зусиль, що спрямовані на боротьбу з фейками у соціальних медіа, важливо також звернути увагу на зміцнення медійної грамотності та освітні програми. Люди повинні мати доступ до навчання, яке допоможе їм розрізняти фейкову інформацію, розуміти основні принципи журналістики та критично аналізувати інформацію, яку вони зустрічають у медіа. [12]

Мають бути створені надійні джерела інформації, які підтримують високі стандарти журналістики і прозорість. Медійні організації мають брати на себе відповідальність за поширення достовірної інформації та дотримуватись етичних принципів. Крім того, важливо підтримувати незалежність журналістики та запобігати концентрації медіа-власності, щоб забезпечити різноманітність думок та поглядів у медіа.

Також необхідно сприяти розвитку критичного мислення серед населення. Людям потрібно навчитися розпізнавати маніпулятивні прийоми та підходи, які використовуються в медіа, та бути відкритими до різних точок зору та джерел інформації. Критичне мислення допомагає уникати попадання під вплив маніпуляцій та зробити обґрунтовані рішення на основі достовірної інформації. [29]

Нарешті, співпраця між різними зацікавленими сторонами є важливим фактором в боротьбі з фейками у соціальних медіа. Користувачі, медійні компанії, академічні кола, правоохоронні органи та соціальні медіа-платформи

повинні спільно працювати над розробкою та впровадженням стратегій, що сприяють виявленню, попередженню та припиненню поширення фейкової інформації.

Всі ці кроки в сукупності можуть допомогти зменшити вплив фейків у соціальних медіа та сприяти формуванню інформованого та критичного суспільства, де люди мають доступ до достовірної інформації та можуть самостійно утворювати свою думку.

Поміж інших важливих аспектів, необхідно акцентувати увагу на впровадженні технологічних рішень для виявлення та фільтрації фейкової інформації. Штучний інтелект та алгоритми машинного навчання можуть бути використані для автоматичного розпізнавання та маркування потенційно фейкових новин, коментарів або пости. Це допоможе зменшити широке поширення фейків у соціальних медіа. [16]

Крім того, необхідно зміцнювати медійну грамотність серед користувачів соціальних медіа. Розробка освітніх програм, які навчають людей розпізнавати фейкову інформацію, використовувати критичне мислення та перевіряти достовірність джерел, може забезпечити більш обізнаний підхід до сприйняття та поширення інформації.

При цьому необхідно також сприяти транспарентності соціальних медіа-платформ. Важливо, щоб компанії, що надають платформи для спілкування, забезпечували прозорість своїх алгоритмів, правил модерації та способів боротьби з фейковою інформацією. Користувачі повинні мати можливість розуміти, як працюють соціальні медіа і як їхні рішення впливають на покази інформації, яку вони бачать.

Загалом, боротьба з фейками у соціальних медіа - це складний і багатогранний процес, що вимагає спільних зусиль усіх зацікавлених сторін. Тільки шляхом поєднання технологічних рішень, медійної грамотності, прозорості платформ та співпраці можна досягти прогресу в боротьбі з фейковою інформацією та забезпечити більш об'єктивне та достовірне інформаційне середовище.

Одна з найбільш відомих соціальних медіа-платформ, Facebook, знаходиться під постійним промовистим дослідженням і обговоренням у контексті поширення фейкової інформації. Facebook, зі своїми мільярдами активних користувачів, має значний вплив на сприйняття та поширення інформації у глобальному масштабі. [16]

Основною критикою щодо Facebook є алгоритм, який визначає, які пости та контент будуть показані користувачам у їхній стрічці новин. Цей алгоритм часто спрямований на максимізацію взаємодії та залучення уваги користувачів. Однак, це може призводити до ехо-камер та фільтрування інформації, де користувачі більше побачать той контент, з яким вони вже згодні або який викликає сильні емоції. Це створює сприятливе середовище для поширення фейкової інформації, яка підкріплює їхні впевненості та погляди. [25]

Окрім того, Facebook стикається з проблемою модерації контенту. Мінлива лінія між свободою висловлювання та запобіганням поширенню небажаного, некоректного або небезпечного контенту може створювати прогалини, через які просочується фейкова інформація. Порушення правил та маніпулятивний контент часто потрапляють в увагу користувачів, підкопуючи їх довіру до платформи та збільшуючи розповсюдження фейків.

У світлі цих проблем Facebook вживає кроки для боротьби з фейками. Наприклад, вони співпрацюють з фактчекерами, які перевіряють достовірність інформації, та використовують штучний інтелект для виявлення та прибирання небажаного контенту. Крім того, Facebook посилює зусилля для підвищення медійної грамотності користувачів та надає інструменти для звітності про спам, маніпулятивний контент та фейкові новини.

Незважаючи на ці кроки, проблема фейків в соціальних медіа не є простою або швидко розв'язною. Вона потребує поєднання зусиль самої платформи, користувачів, фахівців з інформаційної безпеки та громадських організацій для забезпечення більш прозорого, надійного та безпечного інформаційного середовища. [16]

Розповсюдження фейкової інформації в соціальних медіа, зокрема на платформі Facebook, має серйозний вплив на суспільство, політичні процеси та громадську думку. Фейки можуть бути використані з метою маніпуляції громадськими настроями, створення паніки, впливу на виборчі процеси та формування спотвореного світогляду.

Одним з основних механізмів, які використовуються для поширення фейків, є алгоритмічна підтримка, що сприяє вирішенню користувачам вже знайомого та підтвердженого контенту. Алгоритми соціальних медіа намагаються задовольнити індивідуальні інтереси користувачів, показуючи їм контент, який підтверджує їхні погляди та переконання. Це може призводити до створення фільтрувального бульбашки, де користувачі майже виключно отримують інформацію, яка підтверджує їхні власні переконання, ігноруючи альтернативні погляди та факти.

Додатково, в соціальних медіа поширюється фейкова інформація через активне використання ботів та фейкових профілів. Це може бути зроблено з метою збільшення розповсюдження певного повідомлення, створення штучної популярності або підкріплення певних думок і настроїв. Часто такі фейкові аккаунти приховують свою справжню ідентичність і можуть діяти як інструменти для поширення дезінформації та маніпуляцій.

Також, соціальні медіа стають майданчиком для використання психологічних методів маніпуляції. Прикладом є створення емоційно зарядженого контенту, який спонукає користувачів до певних дій або реакцій. Застосування емоційного впливу може змінювати громадські настрої, сприяти розпалюванню конфліктів або підкріплювати певні стереотипи та упередження.

Таким чином, фейкова інформація в соціальних медіа, зокрема на Facebook, є проблемою, яка вимагає системних змін та спільних зусиль для забезпечення надійної інформації та запобігання маніпуляціям. Розвиток технологій, освіта користувачів та взаємодія між платформами, спеціалістами та громадськістю можуть сприяти покращенню цієї проблеми та забезпечити більш об'єктивну та достовірну інформацію для усіх. [8]

Однією з популярних платформ для спілкування та обміну повідомленнями є Viber. Вона здобула велику популярність в багатьох країнах, включаючи Україну. Але, на жаль, разом зі зростанням популярності Viber з'явилися й проблеми, пов'язані з поширенням фейкової інформації.

Фейки у Viber можуть приймати різні форми, включаючи текстові повідомлення, зображення, аудіо- та відеоматеріали. Їх поширюють через індивідуальні та групові чати, публічні канали, спільноти та інші функції платформи.

Одна з характеристик Viber, що сприяє поширенню фейків, - це можливість анонімного користування платформою. Користувачі можуть створювати акаунти без обов'язкової ідентифікації, що ускладнює відстеження джерела поширення фейкової інформації.

Основна мета фейків у Viber така ж, як і в інших соціальних медіа - посіяти сумніви, створити паніку, вплинути на громадську думку та переконання, та навіть спровокувати конфлікти та розбрат серед користувачів. [8]

Одним із поширених типів фейків у Viber є політичні фейки. Їх створюють з метою вплинути на політичну ситуацію, дискредитувати певних політичних діячів, розповсюджувати брехливу інформацію про вибори та політичні події, а також маніпулювати голосуванням та виборчим процесом.

Окрім того, фейки у Viber можуть мати комерційну спрямованість. Вони можуть поширюватися з метою реклами певних товарів чи послуг, спонукати користувачів до покупок, або ж використовуватися для шахрайства та обману.

Застосування фейкової інформації у Viber має потенціал створити серйозні наслідки, особливо якщо вона стосується медичних порад, безпекових попереджень або екстрених ситуацій. Це може призвести до неправильних рішень, поширення паніки та шкоди для громадського здоров'я.

На жаль, фейки у Viber можуть мати серйозні наслідки не лише на індивідуальному рівні, але й на суспільство в цілому. Вони можуть сприяти посиленню конфліктів, розколам та соціальній нестабільності. Часто фейки

стосуються нагальних проблем, які хвилюють громадськість, таких як міжнаціональні конфлікти, релігійні суперечки, соціально-економічні проблеми та інші. Їх мета - розпалити емоції та створити атмосферу недовіри, що сприяє подальшій маніпуляції та розбрату серед користувачів. [8]

Важливо зазначити, що боротьба з фейками у Viber - це складний і багатоаспектний процес. Окрім самої платформи, відповідальність лежить і на користувачах. Намагатися перевіряти інформацію, перевіряти її джерела та робити критичний аналіз перед його поширенням - це важливі кроки для запобігання поширенню фейкової інформації.

Крім того, спільна праця між платформою Viber, фахівцями з безпеки, правозахисними організаціями та громадськістю також може допомогти виявляти та припиняти поширення фейків у Viber. Розробка ефективних алгоритмів модерації вмісту, покращення механізмів перевірки джерел інформації, надання можливості користувачам легко повідомляти про підозрілі матеріали - це лише деякі з можливих шляхів протидії фейкам у Viber. [14]

Загалом, боротьба з фейками у Viber - це складний і тривалий процес, який потребує спільних зусиль і постійного вдосконалення. Тільки шляхом підтримки правдивої інформації, критичного мислення та спільної відповідальності ми зможемо зменшити вплив фейків і зберегти довіру та безпеку в мережі Viber.

Заснований на спільноті обміні фотографій та відео, Instagram є однією з найпопулярніших платформ соціальних медіа. Проте, як і в інших соціальних мережах, існує потенціал для поширення фейкової інформації та маніпуляцій.

У світі Instagram, фейк може приймати різні форми. Одна з них - це фото та відео, які були змінені або підроблені для створення неіснуючих ситуацій або враження про щось, що не відбулося. Це може стосуватися як особистих життєвих подій, так і глобальних подій, політики, спорту та інших сфер. Штучне створення "ідеального" зображення може сприяти впливовим маніпуляціям та створювати недійсне сприйняття реальності. [9]

Крім того, в Instagram часто поширюються фейкові новини, чутки та недостовірні повідомлення. Це може бути як запланована дезінформація, спрямована на вплив на громадську думку, так і просто неперевірені та недостовірні дописи, які швидко розповсюджуються через спільноти та підписників.

Одним з основних факторів, який сприяє поширенню фейків у Instagram, є широке використання фільтрів та фоторедакторів, які можуть змінювати зовнішній вигляд та створювати ілюзію ідеальності. Це може впливати на самооцінку та почуття задоволеності користувачів, але в той же час створювати нереальні стандарти краси та враження про життя інших людей. [4]

Instagram являє собою потужний засіб комунікації, але збереження довіри і недопущення поширення фейків є важливими викликами. Розвиток критичного мислення, забезпечення доступу до достовірної інформації та спільна відповідальність усіх користувачів можуть допомогти зміцнити роль Instagram як надійного джерела інформації та засобу спілкування.

Крім поширення фейкової інформації, Instagram також може бути використаний для маніпуляції через впливові психологічні механізми. Алгоритми платформи підлаштовуються під інтереси користувачів, а отже, вони стараються відображати контент, який вони можуть знайти захопливим та привабливим. Це створює сприятливе середовище для маніпуляції, оскільки платформа може використовувати цей алгоритм для подачі користувачам певних інформаційних матеріалів, реклами чи політичних повідомлень. [4, 9]

Зокрема, алгоритми можуть сприяти формуванню "фільтрувального бульбашки" - стану, коли користувач отримує тільки ту інформацію, яка відповідає його поглядам, переконанням та інтересам. Це може підтримувати і підсилювати вже існуючі переконання, зміцнювати групову ідентичність та сприяти формуванню ехокамер - спільнот, де люди спілкуються лише з тими, хто поділяє їхні погляди. Це створює ризик поглиблення розколів у суспільстві та обмеження доступу до різноманітних точок зору та інформації.

Крім того, Instagram часто використовується для створення ідеального образу життя, який може бути маніпулятивним. Люди створюють і культивують свої особисті профілі, де вони показують тільки найкращі моменти свого життя, фільтруючи негативні аспекти та проблеми. Це може створювати несправедливі стандарти та порівняння для інших користувачів, спонукати до перфекціонізму та незадоволеності власним життям. [21]

Отже, у зв'язку з цим важливо розвивати медійну грамотність, критичне мислення та здатність аналізувати інформацію, яка подається через Instagram та інші соціальні медіа. Користувачам слід бути свідомими маніпулятивних технік, намагатися перевіряти джерела та шукати достовірну інформацію. Платформи, у свою чергу, повинні вживати заходів для запобігання розповсюдженню фейкової і маніпулятивної інформації, а також сприяти доступу до різноманітних точок зору та інформації, що сприятиме більш збалансованому та об'єктивному сприйняттю світу через соціальні медіа.

Засоби масової інформації, такі як соціальні медіа платформи, можуть використовуватися для маніпуляції широкою аудиторією. Фейки, вибіркова інформація, маніпулятивні заголовки, використання психологічних механізмів, повторення і інформаційний шум - це всі інструменти, якими можна керувати думками, переконаннями і поведінкою людей.

Ці маніпулятивні методи можуть мати значний вплив на суспільство, створюючи фільтрувальні бульбашки, ехокамери та поглиблюючи розколи у суспільстві. Вони можуть сприяти формуванню негативних стереотипів, підживлювати конфлікти та спотворювати об'єктивність інформації.

У світлі цих викликів особливо важливо розвивати медійну грамотність, критичне мислення та здатність аналізувати інформацію. Користувачам потрібно бути свідомими маніпулятивних технік і намагатися перевіряти джерела інформації. Платформи масової комунікації, у свою чергу, повинні вживати заходів для боротьби з фейками, сприяти доступу до різноманітних точок зору та надавати достовірну інформацію. [4]

Лише шляхом усвідомленого сприйняття і критичного аналізу інформації ми зможемо бути краще підготовленими до розуміння складних суспільних проблем, зберегти свободу думки та забезпечити стійкий інформаційний ландшафт.

Висновки до розділу: враховуючи інформацію з першого розділу, можна зробити висновок, що у світі, насиченому інформацією, важливо розвивати критичне мислення та медійну грамотність. Фейкові новини, зловживання статистикою, маніпулятивні заголовки - все це впливає на спосіб мислення, переконання і прийняття рішень. Усвідомлення проблеми маніпуляції в інформаційному просторі і вжиття відповідних заходів допоможуть нам зберегти свободу думки, зменшити вплив маніпулятивних технік і створити більш об'єктивне та збалансоване суспільство. Було проаналізовано фейк і маніпуляцію як явище у ЗМІ, їх види та наслідки для медіапростору. Що не менш важливо, було також досліджено фейки у соціальних медіа таких як Facebook, Viber та Instagram. Досліджено особливості поширення фейків в залежності від місця поширення і мети.

РОЗДІЛ II

ПРИКЛАДИ ФЕЙКІВ У ЗМІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ ЗА 2022 РІК

2.1 Особливості публікацій засобів масової інформації під час війни

Важливо пам'ятати, що фейкові новини під час війни можуть мати далекосяжні наслідки. Вони можуть впливати на міжнародну думку, маніпулювати громадськими настроями, змінювати сприйняття подій та викликати емоційну реакцію у громадян. Це може призвести до подальшого загострення конфлікту, поглиблення ворожнечі між сторонами та порушення міжнаціонального співробітництва.

Одним із наслідків фейкових новин є зниження довіри до ЗМІ і загальної дезінформації. Люди можуть стати більш схильними вірити випадковим джерелам інформації або розповідям зі соціальних медіа, ніж професійним ЗМІ, що загрожує якісному і надійному інформаційному простору. Це може впливати на суспільну свідомість, рівень освіченості та здатність людей розрізняти правду від брехні. [22]

У зоні конфлікту фейкові новини можуть також використовуватися як засіб психологічної війни. Сторони конфлікту можуть поширювати дезінформацію про власні дії, змушуючи противника зробити неправильні рішення або викликати паніку у громадськості. Це може мати значний вплив на стратегічні рухи і воєнні операції.

З метою протидії фейковим новинам під час війни необхідно активно впроваджувати механізми факт-чекінгу та перевірки інформації. Необхідно залучати професіоналів у сфері журналістики, дослідників та експертів, які зможуть перевіряти достовірність інформації та розкривати фейки. Крім того, важливо розвивати медійну грамотність серед населення, навчати людей критично оцінювати інформацію, розуміти маніпулятивні техніки та штучні образи.

Врешті-решт, боротьба з фейками у зоні конфлікту вимагає спільних зусиль від урядових органів, ЗМІ, академічних установ, громадських організацій та громадянського суспільства. Лише шляхом об'єднання зусиль та розвитку критичного мислення можна створити інформаційне середовище, що сприяє об'єктивному сприйняттю подій та формуванню раціональних думок у суспільстві. [22]

Крім особливостей фейкових новин під час війни, варто зазначити й інші аспекти, які можуть сприяти їх поширенню та ефективності.

По-перше, фейкові новини під час війни можуть експлуатувати емоційну складову. Вони спрямовані на підживлення страху, ненависті, обурення та інших сильних емоцій, що робить їх більш привабливими для споживачів інформації. Емоційний вплив може призвести до посилення реакції громадськості, мобілізації чи спровокування конфліктних ситуацій.

По-друге, фейкові новини під час війни можуть ґрунтуватися на конспіративних теоріях змови та спекуляціях. Вони можуть намагатися змінити переконання та світогляд громадськості шляхом пропаганди неперевіраних, маніпулятивних чи фальшивих фактів. Це може породжувати паніку, розлад у суспільстві та посилювати ворожнечу між групами людей.

По-третє, фейкові новини під час війни можуть використовувати психологічні механізми, такі як підсилення бажань та стереотипів, залучення авторитетних джерел або підрив авторитету інших джерел інформації. Вони можуть використовувати ефект повторення, створювати враження загрози або невідкладності, щоб залучити увагу та переконати споживачів в правдивості своїх повідомлень. [18]

Фейкові новини під час війни можуть мати серйозні наслідки, включаючи загострення конфлікту, посилення міжнаціональних суперечок, порушення довіри до ЗМІ та подальшу дестабілізацію суспільства. Тому важливо зосередити зусилля на боротьбі з фейками, впроваджувати ефективні методи перевірки достовірності інформації, просувати медійну грамотність та критичне

мислення серед населення та сприяти розвитку об'єктивного та надійного інформаційного простору.

Також важливо розуміти, що фейкові новини під час війни можуть мати геополітичну мету. Деякі актори можуть спеціально створювати та поширювати фейки з метою впливу на громадську думку, формування певного образу країни або дискредитації опонентів. Це може бути частиною інформаційної війни, де фейкові новини стають інструментом для досягнення політичних або стратегічних цілей. [11]

Фейкові новини під час війни можуть швидко поширюватись через соціальні мережі та інші онлайн-платформи, де інформація поширюється швидко і без перевірки. Це відкриває широкі можливості для маніпуляції та впливу на громадську думку. Багато людей отримують свою інформацію з соціальних мереж, тому важливо бути критичними до отриманої інформації та перевіряти її достовірність перед тим, як вважати її правдивою.

Додатково, фейкові новини під час війни можуть використовуватись для маніпулювання громадською думкою та відвертого зміщення уваги. Широке поширення фейків може спричинити перекручення образу подій, зміну пріоритетів або приховування важливих аспектів конфлікту. Це може вплинути на сприйняття ситуації громадськістю та призвести до недоречних дій або розпалювання ще більшого конфлікту. [4]

Одна з найбільш небезпечних особливостей фейкових новин під час війни - це їх емоційна навантаженість. Фейки можуть спричиняти паніку, страх, обурення, агресію або інші сильні емоційні реакції серед людей. Це може призвести до розпалювання конфлікту, посилення розділених поглядів та ненависті між різними групами населення. Такі емоційні реакції часто здатні перекривати раціональне мислення та критичний аналіз інформації, що робить людей більш вразливими до маніпуляцій та впливу фейкових новин. [4]

Крім того, фейкові новини під час війни можуть використовуватись для зміни сприйняття історичних подій та формування нового наративу. Широке поширення фейків може створювати змішану або спотворену версію подій, що

може мати вплив на майбутнє мирне врегулювання конфлікту та формування історичної пам'яті. Це ставить під загрозу об'єктивне розуміння подій, відновлення справедливості та примирення між сторонами. [12]

Від фейкових новин під час війни також страждають довіра до ЗМІ та демократичні процеси. Коли люди постійно зіштовхуються з дезінформацією та фейками, вони можуть почати сумніватися в достовірності будь-якої інформації, включаючи й ту, що надходить від репутованих джерел. Це може призвести до загальної зневіри в ЗМІ, владу та інституції, а також до зменшення довіри до демократичних процесів. Фейки можуть бути використані для дискредитації опонентів, зламу виборів, поширення ненависті та соціальної нестабільності.

Крім того, фейкові новини під час війни можуть мати негативні наслідки для жертв конфлікту. Вони можуть викликати паніку серед мирного населення, вплинути на гуманітарну ситуацію та спричинити додаткові страждання для вже постраждалих людей. Фейкові новини можуть спотворювати інформацію про потреби населення, блокувати допомогу та забезпечення життєво важливих ресурсів, а також використовуватись для приховування злочинів та порушень прав людини. [4]

У засаді фейкових новин під час війни лежить прагнення до контролю над інформаційним простором та маніпулювання суспільною думкою. Вони можуть бути засобом пропаганди, психологічної війни та впливу на громадські настрої. Фейки створюються з метою змінити сприйняття подій, формувати певний наратив або стимулювати певну реакцію серед населення. Це дає можливість маніпулювати суспільством, формувати його думку та переконання відповідно до власних інтересів.

Отже, фейкові новини під час війни мають широкі наслідки, які варто усвідомлювати. Їх поширення вимагає критичного мислення, відповідального сприйняття інформації та прагнення до об'єктивності. Лише через цільове освічення та поширення достовірної інформації ми можемо протистояти

фейкам, зберігати довіру до ЗМІ та забезпечувати раціональне мислення в умовах конфлікту. [6]

Також важно зазначити, що фейкові новини під час війни можуть мати геополітичні мотиви. Конфлікти між країнами і регіонами часто супроводжуються інформаційною війною, де фейки використовуються як засіб впливу на громадські настрої, формування думки та підтримки власної агенди. Це може включати дискредитацію противників, перекручення фактів, створення хаосу та змішування правдивої та недостовірної інформації.

Додатково, фейки під час війни можуть використовуватись для мобілізації та маніпуляції громадською думкою. Штучно створені новини можуть спонукати до ворожих настроїв, формувати націоналістичні та екстремістські погляди, підтримувати бажання боротися проти ворога. Це може мати серйозні наслідки, включаючи посилення конфлікту, збільшення жертв та поширення ненависті серед населення.

Однак, необхідно зазначити, що фейкові новини не завжди впливають на всіх людей однаково. Індивідуальне критичне мислення, освіченість та здатність аналізувати інформацію можуть допомогти впізнати фейки та відділити правду від брехні. Для боротьби з фейками важливо розвивати медійну грамотність серед населення, вдосконалювати механізми перевірки фактів та підтримувати незалежне журналістське розслідування.

Узагалі, війна є періодом підвищеної вразливості до маніпуляцій та дезінформації. Тому, незалежно від сторони конфлікту, важливо бути обережними, перевіряти джерела інформації та звертатися до достовірних джерел. Лише так ми зможемо уникнути сприйняття фейкових новин та зберегти свідоме та об'єктивне сприйняття подій під час воєнних конфліктів.

Засоби масової інформації відіграють ключову роль у поширенні і впливі фейкових новин під час війни. Особливості цього процесу полягають в широкому розповсюдженні дезінформації та маніпулятивних повідомлень, здатних викликати емоційну реакцію, сприяти формуванню певних наративів та змінювати громадську думку. [5]

Однією з основних особливостей фейкових новин під час війни є їх швидке поширення через соціальні мережі та месенджери. Це створює умови для миттєвого поширення дезінформації серед широкої аудиторії, зокрема через віральні повідомлення, репости та шеринги. Соціальні мережі також дозволяють індивідуальним користувачам стати поширювачами фейків, що може сприяти подальшій їх розповсюдженню та посиленню впливу. [5]

Іншою важливою особливістю є технологічний прогрес, який дає змогу створювати більш реалістичні та переконливі фейки. Завдяки сучасним програмам та редакторам зображень, можна створювати фотографії, відео та аудіозаписи, що здаються дуже автентичними, але насправді є сфальшованими. Це робить завдання виявлення фейків ще складнішим, оскільки вони можуть виглядати як реальні факти.

Також варто зазначити, що під час війни фейкові новини можуть бути спеціально створені або підкріплені владними структурами або обидвома сторонами конфлікту. Це може включати розповсюдження неперевірених чи придуманих історій, маніпуляцію фото- та відеодоказами, зокрема з метою обвинувачення противника або спотворення подій. [4]

Отже, фейкові новини під час війни є небезпечним інструментом маніпуляції, який може спричинити значні наслідки. Вони можуть впливати на формування громадської думки, поглиблювати ворожнечу, сприяти поширенню ненависті та викликати соціальну напруженість. Тому особливо важливо розвивати критичне мислення, перевіряти достовірність інформації та сприймати новини з обережністю, зокрема під час воєнних конфліктів.

Загалом, фейки у засобах масової інформації під час війни є потужним інструментом маніпуляції, який може мати серйозні наслідки для суспільства. Їх вплив на громадську думку, настрої, сприйняття конфлікту та формування думок є складним і важливим аспектом інформаційної війни. Тому критичне мислення, здатність перевіряти інформацію та розрізняти фейки від правдивих новин є надзвичайно важливими вміннями в епоху, коли доступ до інформації

стає все більш широким і розповсюдження фейків стає все більш поширеним.
[2]

2.2 «Швидкі фейки» у соціальних мережах: причини і наслідки

Надмірне поширення фейкових новин може мати широкі наслідки для суспільства. Воно може спричинити поділ та конфлікти серед громадськості, зменшити довіру до ЗМІ та послабити здатність людей розрізняти правдиву інформацію від недостовірної. Це може негативно вплинути на прийняття розумних рішень громадянами, а також підірвати основи демократичних процесів. [1]

Фейкові новини можуть шкодити індивідуальним особам, організаціям та суспільству в цілому. Вони можуть накладати негативний вплив на репутацію, спричиняти неправильні дії або впливати на емоційний стан людей. Крім того, фейкові новини можуть мати серйозні наслідки в галузях, які залежать від точної та достовірної інформації, таких як медицина, фінанси та громадське здоров'я. [15]

Публікація фейкових новин у соціальних мережах, зокрема з високою швидкістю, може мати декілька причин:

1. Потреба в миттєвій увазі: В соціальних мережах інформація поширюється швидко, і деякі особи можуть бути зацікавлені у залученні уваги аудиторії. Вони можуть створювати фейкові новини, щоб привернути швидку популярність, лайки, коментарі та репости, навіть якщо це за рахунок маніпулювання чи введення в оману.

2. Спекуляція та виграш на трендах: У соціальних мережах швидко поширюються тренди та вірусні теми. Деякі особи можуть створювати фейкові новини, які використовують популярні теми або події, щоб отримати більше уваги і залучити більше користувачів до своїх профілів чи сторінок. [1]

3. Ідеологічна або політична агітація: Соціальні мережі стали платформою для політичного вираження та ідеологічних пропагандистських

кампаній. Фейкові новини можуть бути створені з метою поширення певної політичної або ідеологічної агенди, впливу на громадську думку та маніпуляції голосуваннями або рішеннями громадян.

4. Психологічні механізми та емоційна маніпуляція: Фейкові новини можуть використовувати емоційні спонукальники, щоб викликати реакції у користувачів. Це може збільшити інтеракцію з контентом, спровокувати обговорення та підтримку, а також поширити певну ідею або погляд.

5. Брак перевірки достовірності: В соціальних мережах нерідко відсутні механізми або недостатньо ефективні засоби перевірки достовірності [1]

6. інформації перед її поширенням. Це дає можливість фейкам легко поширюватися і отримувати вигляд правдивих новин.

7. Ехокамери та фільтровані бульбашки: Соціальні мережі часто формують індивідуальні бульбашки, де користувачі бачать в основному ту саму інформацію і думки, з якими вони погоджуються. Це може призводити до посилення популярності фейкових новин у певних групах користувачів, оскільки такі новини відповідають їхнім вже існуючим переконанням.

8. Анонімність та псевдоанонімність: Соціальні мережі часто дозволяють користувачам діяти під псевдонімами або анонімно, що дозволяє створювати та поширювати фейкові новини без прямих наслідків або відповідальності за свої дії.

9. Алгоритми соціальних мереж: Алгоритми, які визначають, яка інформація показується користувачам, можуть сприяти поширенню фейкових новин. Якщо алгоритми спрямовані на максимізацію взаємодії та залучення користувачів, то вони можуть підкріплювати вірусність та поширення контенту, включаючи фейкові новини, без врахування їхньої достовірності. [3]

Варто зауважити, що швидкість поширення інформації в соціальних мережах може бути як позитивною, так і негативною. З одного боку, це дозволяє швидко ділитися новинами та інформацією. З іншого боку, це створює сприятливе середовище для поширення фейкових новин, які можуть шкодити довірі до інформації, змішувати факти та маніпулювати громадською думкою.

Швидкість поширення інформації в соціальних мережах може мати серйозні наслідки, особливо коли йдеться про поширення фейкових новин. Передусім, це може спричинити значну дезінформацію серед користувачів. Коли новини швидко розповсюджуються і викликають емоційну реакцію, користувачі зазвичай реагують і розповсюджують інформацію, не маючи достатньо часу для перевірки її достовірності. Це може призвести до широкого поширення фейкових новин, навіть серед розсудливих індивідів, і спричинити паніку, хаос та соціальні напруження.

Крім того, швидкість поширення інформації у соціальних мережах створює умови для впливу на громадську думку та політичні процеси. Фейкові новини можуть бути використані для маніпулювання громадськістю, впливу на виборчі процеси або створення політичної агітації. Швидка поширення фейків дозволяє їм швидко проникати у свідомість людей і формувати неправильні переконання, що може мати серйозні наслідки для демократичних процесів та стабільності суспільства. [2]

Окрім того, швидкість поширення інформації може посилити ефект "екошкіри" (echo chamber) та підтримувати фільтровані бульбашки, де користувачі отримують інформацію, яка відповідає їхнім вже існуючим поглядам і переконанням. Це може створювати сприятливе середовище для поширення фейкових новин серед груп, що поділяють однакові думки, і посилювати вже існуючі поділи в суспільстві.

Швидкість поширення інформації в соціальних мережах також може призводити до загострення конфліктів та посилення напруженості між різними групами людей. Користувачі, які отримують інформацію через свої соціальні мережі, часто мають схильність сприймати лише ту інформацію, яка підтверджує їхні погляди і переконання. Це може призводити до формування негативного ставлення до інших груп, поглиблення ворожості та взаємного непорозуміння.

Крім того, швидкість поширення інформації в соціальних мережах робить їх джерелом швидкого поширення сплетень та неперевіреної інформації. Навіть

якщо фейкові новини пізніше спростовуються, вони вже можуть завдати шкоди репутації осіб, організацій або навіть країн.

Існує кілька основних причин, чому ЗМІ у соціальних мережах створюють та поширюють фейкові публікації. Ось декілька основних факторів:

1. Маніпуляція та вплив: Деякі новинні портали створюють фейкові новини з метою маніпуляції громадською думкою або впливу на певну ситуацію. Це може бути зроблено для політичної, економічної або особистої переваги.

2. Прибуток та реклама: Також фейкові новини створюють, щоб залучити більше читачів і отримати прибуток через рекламу. Чим більше людей переглядає їхні сторінки або клікає на рекламні посилання, тим більше грошей вони заробляють.

3. Поширення паніки та хаосу: Деякі особи створюють фейкові новини, щоб посіяти паніку, хаос або страх серед людей. Це може бути зроблено з метою порушення громадського порядку, погіршення відносин між спільнотами або викликання загального незадоволення.

4. Забава та тролінг: Деякі особи створюють фейкові новини просто для розваги або задоволення. Вони можуть насолоджуватись хаосом або реакціями, які вони викликають, і це може бути способом відвернення уваги від справжніх проблем.

5. Недостовірна інформація: Іноді фейкові новини можуть поширюватись ненавмисно через недостовірні джерела або погану журналістську практику. Це може виникати з-за недостатньої перевірки фактів або поспішності в публікації новин. [2]

Важливо пам'ятати, що ефективна боротьба з фейковими новинами потребує постійного вдосконалення та адаптації до нових методів поширення дезінформації. Суспільство в цілому повинне працювати разом, щоб забезпечити правдиву, достовірну та надійну інформацію в соціальних мережах.

2.3 Новини із Telegram як новий вид фейку

Новини, які поширюються через Telegram, представляють собою новий вид фейку, що має значний вплив на суспільство. Розглянемо, як Telegram-канали можуть використовуватися для поширення фейкових новин та як це може негативно вплинути на громадську думку і довіру до інформації.

Telegram-канали надають можливість швидкого поширення інформації без жорстких перевірок чи фільтрації. Адміністратори каналів можуть публікувати новини, не піддаючи їх серйозній перевірці або факт-чекінгу. Це дає можливість швидко поширювати неправдиву, маніпулятивну або недостовірну інформацію серед великої аудиторії.

Також ці канали часто використовуються з метою маніпуляції громадською думкою. Штучні акаунти або боти можуть створювати та поширювати фейкові новини з метою впливу на суспільство, формування певних поглядів чи навіть спотворення результатів виборів. Це створює загрозу для демократичних процесів та надійності інформаційного простору.

До того ж Telegram-канали часто діють поза офіційними медіа-стандартами та етичними нормами. Недостатність контролю та регулювання діяльності каналів може призвести до того, що фейкові новини стають поширеними без належної відповідальності за їхнє походження та достовірність. Це може підірвати довіру до інформації та вести до подальшого розповсюдження дезінформації.

Набуття популярності новин у Telegram-каналах як нового виду фейку викликало потребу в більшій увазі до контролю, перевірки та регулювання інформації, яка поширюється через цей месенджер.

По-перше, необхідно зрозуміти, що новини у Telegram-каналах не є автоматично недостовірними чи фейковими. Важливо залишати простір для свободи слова та різноманітності інформації. Проте, використання Telegram як платформи для поширення фейкових новин підкреслює необхідність відповідального відношення до інформації.

По-друге, ефективним способом протидії поширенню фейків в Telegram є посилення ролі факт-чекінгу та перевірки достовірності інформації. Медіаорганізації, експерти з інформаційної безпеки та громадські організації можуть співпрацювати для створення механізмів перевірки новин, ідентифікації фейків та розповсюдження достовірної інформації.

По-третє, важливо залучати користувачів до активної участі у боротьбі з фейками. Навчання навичкам медійної грамотності, розповсюдження посібників з перевірки фактів та поширення достовірної інформації можуть допомогти зробити користувачів більш свідомими споживачами новин.

По-четверте, важлива роль в цьому процесі належить самій платформі Telegram. Вона може впроваджувати політики перевірки достовірності контенту, співпрацювати з медіаорганізаціями і фахівцями, а також забезпечувати зручні механізми для повідомлення про фейкову інформацію та неправдиві новини.

Новини у Telegram-каналах, незалежно від їх достовірності, мають потенціал впливати на громадську думку та формування поглядів. Завдяки широкій аудиторії та можливості швидкого поширення інформації, фейкові новини можуть стати джерелом недостовірної і перекрученої інформації, що впливає на уявлення та переконання людей.

Важливо пам'ятати, що фейкові новини мають потенційно негативні наслідки для суспільства. Вони можуть призвести до поширення ненависті, дезінформації, розколу в суспільстві та підриву довіри до медіа та інформаційних джерел. Такі новини можуть порушувати стабільність та спричиняти напруження у суспільстві.

Отже, для боротьби з фейками у Telegram-каналах необхідно впроваджувати ефективні стратегії, такі як розвиток медійної грамотності, посилення факт-чекінгу, прозорість в джерелах інформації, співпрацю з платформою Telegram та урядом. Тільки шляхом спільних зусиль ми можемо зменшити вплив фейкових новин та створити довірене та інформоване інформаційне середовище для користувачів Telegram та суспільства в цілому.

2.4 Приклади фейків з Telegram каналів

У сучасному інформаційному світі, де соціальні мережі та месенджери займають все більш вагому роль, виникає необхідність критичного аналізу та перевірки достовірності інформації. Однією з платформ, що швидко набуває популярності, є Telegram з його безліччю каналів, що поширюють новини, аналітичні матеріали та коментарі.

Проте, разом зі зростанням популярності Telegram-каналів, з'являється ризик поширення фейкової інформації. Фейки, або неправдиві новини, можуть маніпулювати громадською думкою, спотворювати факти та порушувати стабільність суспільства. Тому, для забезпечення об'єктивності та достовірності інформації, важливо проводити аналіз фейкових новин, що поширюються через Telegram-канали.

Аналіз фейкових новин з телеграм-каналів передбачає використання критичного мислення, факт-чекінгу та дослідницьких навичок. Детальне вивчення джерела інформації, перевірка фактів, контексту та достовірності може допомогти розрізнити правдиву інформацію від фейкової.

Ми будемо зосереджуватись на розкритті методів створення та поширення фейків, виявленні ознак, що можуть свідчити про недостовірність інформації, та розгляді впливу фейкових новин на громадську думку. Це дозволить нам зрозуміти, як ефективно розпізнавати та протидіяти фейкам з телеграм-каналів і зберігати інформованість та об'єктивність в нашому суспільстві.

Ми почнемо аналіз з новини, яка була опублікована 21 квітня 2022 року на тему того, що у Запорізькій області ВСУ збили ворожий літак. [33]

Більш того, вказана точна вартість гвинтокрила, яка у даному контексті вказує на те, що наша армія нанесла великих збитків. Але звідки адміністратори мають доступ до подібної інформації? Як завжди новина не підкріплена фактами, які можуть дозволити довіряти цьому. Відео розмите, на ньому важко щось побачити, але під кінець ми все ж бачимо, що гвинтокрил починає

знижуватись, а потім зовсім падає, при цьому вибухаючи. Ось якою була опублікована новина: «Ой ой красивое.. В Запорожской области сбили вертолёт оккупанта. Спасибо союзникам за современное оружие». [33]

Спочатку перевіряємо джерело: Автори новини - Telegram-канал під назвою «Харьков 1654». [34] Репутація цього джерела сумнівна, адже дуже часто через оперативність подачі інформації вони не перевіряють достовірність, про що пізніше пишуть про це.

Новина не має ніякої конкретики: ні хто зняв відео, ні в яких умовах було збито гвинтокрил – нічого. Також використана маніпуляція під назвою «Ефект присутності», покликана викликати в читача емоційний відгук.

Експертні коментарі відсутні, ніхто не коментував це відео. У підсумку джерело є маловідомим, більш того, ця новина не публікувалась на інших ресурсах. Це дає підстави думати про те, що новина є фейком і постилася з метою емоційного відгуку і певної гордості за роботу наших ВСУ.

Пізніше автори скорегують новину, додавши, що можливо відео було знято під Харковом. Все с сумі дає підставити вважати, що відео є фейком і не несе в собі ніякої достовірності, а лише проста маніпуляція задля уваги аудиторії.

Ще один приклад з того самого Telegram-каналу. [34] Новина наступна: «Горит жилой дом. UPD не жилой дом». Очевидно, що це фейк, навіть не проводячи глибокий аналіз. Коментарі медійних персон – відсутні. Конкретика відсутня також, бо не вказано ні місце (Можна зробити припущення, що це Харків, бо канал відслідковує новини цього міста), ні сама подія. «Харьков 1654» і сам говорить про недостовірність свого повідомлення, просто відредагувавши текст. Але зворотній зв'язок пішов, бо подібні новини у популярному каналі викликають резонанс і емоційну напругу.

Щоб не довіряти фейкам в Телеграмі, важливо приймати критичний підхід до отриманої інформації і ретельно перевіряти її достовірність. Перш за все, звертати увагу на джерело новини. Перевірити, чи канал або джерело, що

поширює інформацію, має добру репутацію та достатньо відоме. Недостовірні джерела зазвичай мають сумнівну репутацію або низьку достовірність.

Далі, перевірити факти, що містяться в новині. Звернути увагу на незалежні джерела, факт-чекінгові ресурси та пошукові системи, які можуть підтвердити або спростувати інформацію. Якщо факти не підтверджуються або не знаходяться відповідні докази, це може бути ознакою фейка.

Також бути критичними до структури та мови новини. Фейкові новини часто мають граматичні помилки, нелогічні переходи або використовують маніпулятивну мову. Якщо новина здається недосконалою або має суперечливі елементи, це може бути показником її недостовірності.

Не забувати також перевіряти фото та відео, що супроводжують новину. Використовувати зворотній пошук зображень або перевіряти їх відповідність фактам. Фейкові новини часто використовують маніпулятивні зображення для підтримки неправдивих тверджень.

Якщо є підозри щодо достовірності новини, перевірити її відповідність іншим надійним джерелам. Переконайтеся, чи повідомляють про цю інформацію незалежні медіа або відомі джерела новин. Якщо інші достовірні джерела не згадують про це або протирічать, це може свідчити про фейковість новини.

Нарешті, використовувати факт-чекінгові ресурси, які спеціалізуються на перевірці достовірності новин. Вони здатні надати об'єктивну оцінку інформації та допомогти розпізнавати фейки.

Критичне мислення, перевірка джерел і фактів, а також здоровий сумнів є ключовими елементами уникнення поширення фейкових новин в Телеграмі та інших джерелах інформації.

Висновки до розділу

Зростання поширення фейкових новин і пропагандистських матеріалів свідчить про необхідність посилення зусиль у боротьбі з цим явищем. Недостовірною інформацією має потенціал нашкодити суспільству, порушити стабільність та спричинити конфлікти.

Однак, необхідно зберігати баланс між боротьбою з фейками та збереженням свободи слова та свободи інформації. Важливо, щоб заходи, спрямовані на протидію фейкам, не ставали інструментом для обмеження свободи висловлювання та контролю над медіа.

Для ефективної протидії фейкам необхідно будувати міцні медійні системи, які сприяють об'єктивному та різноманітному інформаційному простору. Важливо підтримувати незалежність журналістів, розвивати медіаосвіту та стимулювати високі журналістські стандарти.

Крім того, співпраця між урядами, міжнародними організаціями, медійними платформами та громадським суспільством є ключовим елементом у протидії фейкам. Спільні зусилля у розробці стандартів, обмін досвідом та інформацією, а також координація заходів можуть значно зміцнити боротьбу з фейками та пропагандою.

Нарешті, важливо, щоб індивідуальні користувачі ставали активними учасниками виявлення та боротьби з фейками. Навички критичного мислення, перевірки джерел та пошуку достовірної інформації повинні стати необхідними компетенціями для всіх, хто користується інтернетом та соціальними мережами.

В цій постійно змінній інформаційній сфері протидія фейкам є складним завданням, проте вона необхідна для збереження демократичних цінностей, правдивої інформації та зміцнення суспільства. Тільки шляхом спільних зусиль інституцій, медіа, громадян та технологій ми зможемо ефективно боротися з фейками та створювати інформаційне середовище, яке сприяє розвитку та процвітанню.

ВИСНОВКИ

Для досягнення мети роботи було виконано кілька основних завдань. По-перше, проведено аналіз теоретичних аспектів поняття "фейк" для уточнення його меж та визначення критеріїв ідентифікації та аналізу фейкової інформації. Це дозволило зрозуміти сутність фейків та відрізнити їх від інших форм дезінформації.

По-друге, було розглянуто фейки як ефективний інструмент маніпуляцій. Аналіз використання фейків дозволив виявити їх потенціал для поширення неправдивої інформації з метою впливу на громадську думку, формування настроїв або досягнення політичних цілей. Це підкреслило необхідність протидії таким маніпуляціям та посилення віри в достовірні джерела інформації.

По-третє, проведено аналіз фейкових новин, які публікувалися в Telegram. Це дозволило розкрити механізми пропаганди та виявити широке поширення неправдивої інформації у цьому медійному каналі. Результати цього аналізу можуть бути використані для розробки стратегій боротьби з пропагандою та підвищення довіри до надійних джерел інформації.

У підсумку, на основі проведеного дослідження можна зробити загальні висновки щодо важливості залучення громадськості, медійних платформ та фахівців з медіа та інформаційної грамотності в боротьбу з фейками та пропагандою. Розуміння механізмів фейків та їх впливу допомагає виявляти, розкривати та спростовувати неправдиву інформацію, що сприяє підвищенню рівня інформаційної безпеки та формуванню свідомого сприйняття інформації. Дослідження фейків у медіа під час повномасштабної війни в Україні у 2022 році є важливим кроком у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A systematic review on fake news research through the lens of news creation and consumption: Research efforts, challenges, and future directions//journals.plos.org// URL <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0260080> (дата звернення: 07.05.2023)
2. How to detect, resist and counter the flood of fake news //www.sciencenews.org// URL <https://www.sciencenews.org/article/fake-news-misinformation-covid-vaccines-conspiracy> (дата звернення: 07.05.2023)
3. M. Elenbaas, C. H. de Vreese, The Effects of Strategic News on Political Cynicism and Vote Choice Among Young Voters. *Journal of Communication*. 58, 550 (2008)
4. PolitiFact's guide to fake news websites and what they peddle // www.politifact.com:// URL www.politifact.com/article/2017/apr/20/politifacts-guide-fake-news-websites-and-what-they/ (дата звернення: 07.05.2023)
5. S. Lewandowsky, U. K. H. Ecker, C. M. Seifert, N. Schwarz, J. Cook, Misinformation and Its Correction: Continued Influence and Successful Debiasing. *Psychological Science in the Public Interest*. 13, 106 (2012)
6. S. Vosoughi, D. Roy, S. Aral, The Spread of True and False News Online. *Science* 359, 1146–1151 (2018)
7. "Інфа від тещі братового кума": які повідомлення у соцмережах шкідливі під час війни?/ life.pravda.com.ua/ URL <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/9/247739/> (дата звернення: 07.05.2023)
8. Fake is... вірити, що Польща вивозить український чорнозем та хоче продовження війни / /www.aup.com.ua/ URL <https://www.aup.com.ua/fake-is-viriti-shho-polshha-vivozit-ukrains/?fbclid=IwAR00mofl0iwlyYGJu6IMJw3IXOpeStgdzIDIFqUK9bmSf9R17dqzUy0FQkU> (дата звернення: 07.05.2023)

9. Доскіч Л. С. Фейкові новини як новітній засіб маніпуляції та дезінформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 72–77.

10. Звідки беруться фейки та дезінформація, і як від них захиститися/[Life.pravda.com.ua/](https://life.pravda.com.ua/) URL
<https://life.pravda.com.ua/columns/2020/08/11/241935/>

11. Курбан А.В, Фейки у сучасних медіа: ідентифікація та нейтралізація № 3 (2018), с. 96-103

12. Медіаграмотність “на пальцях”: як вижити у світі фейків і дезінформації/my.science.ua/ URL <https://my.science.ua/mediagramotnist-na-paltsyah-yak-vyzhyty-u-sviti-fejkiv-i-dezinformatsiyi/> (дата звернення: 07.05.2023)

13. Мистецтво проти дезінформації. Як стріт-арт стає новим трендом у розвитку медіаграмотності?/nv.ua/ URL <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/mediagramotnist-feyki-mozhna-podolati-zadopomogoyu-strit-artu-foto-50190417.html> (дата звернення: 07.05.2023)

14. Ольга Максим’як: маніпуляція в змі – маніпуляція змі/www.volynnews.com/ URL https://www.volynnews.com/blogs/olga_maksimyak/manipulyatsiya_v_zmi__manipulyatsiya_zmi/

15. Панчук Д. М. Фейк // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/> Фейк (дата звернення: 07.05.2023)

16. Перевірй інформацію на достовірність: корисні ресурси/ [ldn.org.ua /](https://ldn.org.ua/) URL <https://ldn.org.ua/useful-material/pereviriyay-informatsiiu-na-dostovirnist-korysni-resursy/> (дата звернення: 07.05.2023)

17. Поняття „фейк” та його види у змі /Рина Мудра/ issn 2078-1911. Теле- та радіожурналістика. 2016. Випуск 15. С. 184–188 URL 699 (lnu.edu.ua) (дата звернення: 07.05.2023)

18. Почепцов Г. Г. URL <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?curid=415167> (дата звернення: 07.05.2023)

19. Смыслові та інформаційні війни / Г. Г. Почепцов // Інформаційне суспільство. - 2013. - Вип. 18. - С. 21-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2013_18_6

20. Соціальні мережі як середовище фейків: що треба знати про Facebook/ ranok.ictv.ua/ URL <https://ranok.ictv.ua/ua/2020/02/25/nami-manipulyuyut-yak-rozpiznati-fejk/> (дата звернення: 07.05.2023)

21. Специфіка застосування у ЗМІ технологій маніпулювання суспільною свідомістю/Трачук Тетяна/Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» № 18-19 с. 277-284

22. Фейк як метод маніпуляції у ЗМІ: український досвід /Ірина Пуцята/ URL https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21705/25_0.pdf (дата звернення: 07.05.2023)

23. Фейки в соціальних мережах/ rb.com.ua / URL <https://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/fejki-v-socialnih-merezhah/> (дата звернення: 07.05.2023)

24. Фейки та дезінформація: вчимося розпізнавати неправдиві дані в мережі/ cityhost.ua/ URL <https://cityhost.ua/uk/blog/feyki-i-dezinformaciya-uchimsya-raspoznavat-lozhnye-dannye-v-seti.html> (дата звернення: 07.05.2023)

25. Як визначити за зловити фейк/ imi.org.ua/ URL <https://imi.org.ua/advices/yak-vyznachyty-ta-zlovyty-fejk-i2388> (дата звернення: 07.05.2023)

26. Як виявити маніпуляцію в ЗМІ: практичні поради / ictv.ua/ URL <https://ranok.ictv.ua/ua/videos/yak-viyaviti-manipulyatsiyu-v-zmi-praktichni-poradi/> (дата звернення: 07.05.2023)

27. Як відрізнити фейк від правди – покрокова інструкція/ imi.org.ua/ URL <https://babel.ua/profit/91758> (дата звернення: 07.05.2023)

28. Як відрізнити фейки від правди про війну в Україні – деякі поради/ www.bbc.com/ URL <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60734162> (дата звернення: 07.05.2023)

29. Як перевірити достовірність повідомлення/ URL www.bbc.com/https://www.bbc.com/languageguides/uk/verification/ (дата звернення: 07.05.2023)

30. Як розпізнавати фейки — інтерв'ю з медіаексперткою/ ictv.ua/ URL <https://ranok.ictv.ua/ua/2021/12/28/zavzhdi-silna-emotsiya-yak-rozpiznavati-fejki-interv-yu-z-mediaekspertkoju/>

31. Як розпізнати фейки, маніпуляції та інші небезпеки у соцмережах / kurs.if.ua / URL <https://kurs.if.ua/article/yak-rozpiznaty-fejky-manipulyacziyi-ta-inshi-nebezpeky-u-soczmerzah/> (дата звернення: 07.05.2023)

32. Як фейки про війну в Україні збирають мільйони переглядів у TikTok/www.bbc.com/ URL <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61220423> (дата звернення: 07.05.2023)

33. t.me // URL https://t.me/kharkiv_1654/34929

34. URL https://t.me/kharkiv_1654